

Klassik ədəbiyyatda badi-səba obrazı

Lalə Ələkbərova

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
E-mail: lalalkbrova@gmail.com

Annotasiya. Məqalə Azərbaycan klassik ədəbiyyatında “badi-səba” (səhər yeli) motivinin mənşəyi və inkişafını izah edir. Bu anlayışın kökləri Qurani-Kərim və xüsusilə Hz. Süleyman ilə Bilqeis haqqında qissələrə dayanır. Əvvəlcə səba yeli aşiq ilə məşuq arasında xəbərçi rolunu oynasa da, zamanla daha dərin – ruhi aləmin, ilahi nəfəsin simvoluna çevrilmişdir. Təsəvvüf ədəbiyyatında o, dirildici və mənəvi oyanış gətirən qüvvə kimi qəbul olunur. Klassik Azərbaycan şairləri – İmadəddin Nəsimi, Şah İsmayıl Xətayi, Məhəmməd Füzuli və başqaları – bu motivdən geniş istifadə etmişlər. Onların yaradıcılığında səba yeli həm aşiqin sözlərini sevgiliyə çatdıran vasitəçi, həm də dərdlərə şəfa verən, ruhu canlandıran bir güc kimi çıxış edir. Tədqiqatda göstərilir ki, badi-səba ilkin olaraq Şərq-İslam mədəniyyətindən qaynaqlanan simvolik anlayış kimi formalaşmış və zamanla poeziyada sevgi, həsrət, ümid və ilahi bağlılığın ifadə vasitəsinə çevrilmişdir. Nizami, Nəsimi, Xətayi, Füzuli və digər klassik sənətkarların yaradıcılığında bu motiv aşiqin sevgiliyə və Haqqa müraciətinin rəmzi kimi çıxış etmişdir. XX əsr poeziyasında isə badi-səba ənənəvi mənasını qorumaqla yanaşı, müasir həyat və texnoloji dəyişikliklər fonunda yeni məzmun qazanmışdır. Araşdırma nəticəsində müəyyən olunur ki, badi-səba motivi Azərbaycan ədəbiyyatında davamlı poetik ənənə kimi formalaşmış, milli ədəbi irsin mühüm tərkib hissəsinə çevrilmişdir.

Açar sözlər: Badi-səba, klassik ənənə, poeziya, eşq dərdi, Süleyman peyğəmbər

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 25.02.2026; qəbul edilib – 12.03.2026

The image of Badi-Saba in classical literature

Lala Alakbarova

Doctor of Philosophy in Philology
Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS
E-mail: lalalkbrova@gmail.com

Abstract. The article explains the origin and development of the motif of “badi-saba” (morning wind) in Azerbaijani classical literature. The roots of this concept lie in the Holy Quran and especially in the stories about Prophet Solomon and Bilqis. Although the Saba wind initially played the role of a messenger between the lover and the beloved, over time it has become a symbol of a deeper world, the divine breath. In Sufi literature, it is perceived as a reviving and spiritual awakening force. Classical Azerbaijani poets – Imadaddin Nasimi, Shah Ismail Khatayi, Mahammad Fuzuli and others – have widely used this motif. In their work, the Saba wind acts as both a mediator who conveys the words of the lover to the beloved, and a force that heals troubles and revives the soul. The study shows that the badi-saba was initially formed as a symbolic concept originating from Eastern-Islamic culture and over time became a means of expressing love, longing, hope and divine devotion in poetry. In the works of Nizami, Nasimi, Khatayi, Fuzuli and other classical artists, this motif acted as a symbol of the lover's appeal to his beloved and to God. In the poetry of the 20th century, while preserving its traditional meaning, badi-saba acquired a new content against the background of modern life and technological changes. As a result of the research, it is determined that the

badi-saba motif has formed as a continuous poetic tradition in Azerbaijani literature and has become an important component of the national literary heritage.

Keywords: Badi-Saba, classical tradition, poetry, pain of love, Prophet Solomon

Article history: received – 25.02.2026; accepted – 12.03.2026

Giriş / Introduction

Bədii ədəbiyyatın mahiyyətini, xüsusiyyətini, ictimai həyatdakı mövqeyini, rolunu və əhəmiyyətini təhlil edən və hərtərəfli qiymətləndirmək prinsiplərini müəyyənləşdirən, bədii yaradıcılığın inkişafını istiqamətləndirən qanunları öyrənən elm ədəbiyyat nəzəriyyəsi deyilir. Lakin məsələ burasındadır ki, bu təlim Qərbdə Aristoteldən başlayıb, Bualoya keçsə də, müsəlman Şərfinin bu barədə öz təlimi var idi ki, buna da “Qəvaiddi-Ədəbiyyə” deyirdilər və bu sahə ilə məşğul olan alimlər nə Aristotela, nə də başqasına əsaslanmayaraq, Şərq ədəbi fikrinin qanunauyğun inkişafı və spesifik xüsusiyyətlərindən bəhs edən bədii əsərin elmi kontekstini, tipoloji səpkisini, mövzu və problemlər kompleksini, ideya-bədii səviyyəsini, əlvanlıq və zənginliyini, hər bir sənətkarın spesifik bir fərdi əlavəni, bədii ədəbi təhlil edirdilər.

Məhz buna görə də artıq hamı bilməlidir ki, Azərbaycan ədəbiyyatı Şərq-müsəlman ədəbiyyatının bir qolu kimi Aristoteldən və Bualodan qaynaqlanmamışdır, Azərbaycan şairləri zəatən müsəlman olduqları üçün öz sələflərinin yolu ilə gedərək, müqəddəs Qurani-Kərimin bələğətindən, fəsahtından faydalanmış və poetik qəliblərini, bədii ifadə vasitələri müqəddəs Qurani-Kərimin heç bir şeylə müqayisə olunmayan cazibəsi üzərində köklənmişlər. Zaman-zaman yüzrlə müsəlman olmayan alimlər, filosoflar müqəddəs Qurani-Kərimin nə qədər ecəzkar olduğunu söyləmişlər.

Müqəddəs Qurani-Kərimdən qaynaqlanan bələğət, ədəbiyyat elmləri Azərbaycan klassik ədəbiyyatını həddindən artıq zəngənləndirmiş və zənginləşdirmişdir. Azərbaycan şairlərinin elmi fəhmi, poetik təxəyyülü bilavasitə müqəddəs Qurani-Kərimin mübarək ayələrinin təsiri ilə inanılmaz dərəcədə işıqlanmış və bütün bəşəriyyətə örnək olacaq səviyyədə olduqca möhtəşəm əsərlər yaratmağa vadar etmişdir. Bu da öz növbəsində şairlərin ədəbi irsində bədii təsvir sisteminin qurulmasına özünün olduqca müsbət təsirini göstərmişdir. Məhz bu səbəbdən də poetik təxəyyülün gerçəkləşməsi üçün işlənən bədii təsvir sistemi həm də bu ifadə vasitələrindən ibarətdir.

Əsas hissə / Main part

İfadənin kökü Qurani-Kərim ayələri, Quran qissələri ilə bağlıdır. Ərəb mənbələri Səba kəliməsini Şərqdən əsən yel kimi təqdim edərək onun ərəb şəirinə Qurani-Kərimdən keçdiyini qeyd edir [19] (almrsal.com). Qurani-Kərimdən anlaşıldığı kimi Səba kraliçası haqqında ilk məlumatı Hz. Süleymana Hüdhd quşu verir. “Sənin bilmədiyin bir şeyi öyrəndim” (Nəml surəsi 22) [5, s.522]. Hz.Süleyman yalnız onun verdiyi xəbərdən sonra Səba kraliçasının və xalqının kafirliyindən xəbər tutur. Hüdhd quşunun Səba xalqı qarşısındakı tək rolu onlar haqqında məlumat gətirmək olmur. O, eyni zamanda Hz. Süleymanın məktubunu da kraliçaya çatdırır. Səba kraliçası Allaha iman edir [10, s.76]. Deməli, ədəbiyyata “Səba elindən əsən yel” Səba yeli, yaxud səhər yeli formasında daxil olan ifadə Hz.Süleymanla Bilqeysin məktublaşması ilə aşıqların xəyali görüşünün Səba yeli vasitəsilə baş tutması haqqında olan əfsanə ilə bağlıdır. Getdikcə bu ifadə daha geniş anlam kəsb edərək artıq aşıqlar arasında vasitəçi yox, ruhi-ələmin xəbərcisinə çevrilmişdir. Təsəvvüf ədəbiyyatında səba yeli, nəsim anlayışları dəmi-İsa kimi cansız cismə ruh verən, yaxud ruhul-Qüds kimi təsvir olunan Hz.Cəbrayıl kimi ruhu cismə qovuşduran vasitəçi rolunu oynamışdır.

Orta əsr Şərq şairlərinin əsərlərində olduğu kimi, klassik Azərbaycan ədəbiyyatında da badi-səba məfhumundan geniş istifadə olunub. Nizami, Xətayi, Nəbatı kimi bir çox şairlərin əsərlərində sevgiliyə xəbər göndərmək, ona qovuşmaq üçün yarın dilindən səba yelinə müraciət olunur. Nəsimi qəzəllərində bu cəhət daha qabarıqdır. Məsələn, Nəsimi deyir:

*Ey badi-səba var, xəbər ilə kim
Hüdhüd dilidir, bunu Süleyman dəxi bilməz.* [8, c.2, s.11]

Burada öz dərini məşuquna səba yeli ilə çatdırmağa çalışan aşiq vasitəçi şanapipik, yaxud hop-hop quşunun dilini hətta Hz.Süleymanın belə bilmədiyini qeyd edir. Bu da təsadüfi deyil. Çünki Süleyman peyğəmbər Səba şahzadəsi Bilqeyslə məktublaşmaq üçün sevgi namələrini şanapipik quşu vasitəsilə göndərmişdir.

Yaxud:

*Badi-səba İsa kimi gərçi dirildir ölüyü
Ənbər əfşan zülfün dəmi badi-səbadan tən edər.* [7, c.1, s.286]

Səba yelinə müraciətə digər klassik şairimiz Şah İsmayıl Xətayinin yaradıcılığında da rast gəlinir. Məsələn, şairin “Dəhnamə” poemasında səba aşıqın namələrini pəriyə çatdırmaqla yanaşı, həm də hicrandan can verən aşıqə şəfa verən dəmi-İsaya bərabər tutulmuşdur:

*Dedim ki, əya Səbaya-xoşdəm,
Xublar həraminə yarü məhrəm.
... Buldu bu Xətai nəfəxəndən,
Buyi-nəfəsi-Məsihi Məryəm.* [3, s.265]

Məhəmməd Füzuli yaradıcılığında da badi-səba motivinə özünəməxsus tərzdə müraciət var. Şair öz yalnızlığını, sevgiliyə olan nisgilini belə dilə gətirmişdir:

*Nə yanar kimsə mənə atəşi-dildən özgə
Nə açar kimsə qapını badi-səbadan qeyri* [1, c.1, s.299]

Yaxud:

*Dağıdırsa, nola iqdi-zülfünü badi-səba
Fitnə əhli olanın cəmi pərişan olsa yey.* [1, c.1, s.188]

Birinci beytdə badi-səba aşıqlar arasındakı vasitəçilikdən çıxaraq, şairin yalnızlığının, tənhalığının simvoluna çevrilmişdir. Ali Nihat Tərhan beyti şərh edərkən qapı açmaq – fəthi-babı sülukun məqamlarını aşmaq kimi dəyərləndirmişdir. Süluk haqqa çatmaq yolunda müəyyən təsəvvüfi ədəb və ərkan sistemidir [18].

İkinci beytdə səba yeli aşıqlar arasında qasid rolunda deyil, qəlbə şəfa verən, canlandıran xeyir qüvvə kimi çıxış etmişdir. Aşıqın canına qəsd edən fitnə əhli olan məşuqənin saçlarını dağıdan səba yeli sevgilinin dərdlərinə məlhəm olur.

Daha sonrakı dövrlərdə klassik ənənələri öz əsərlərində yaşadan şairlər də sevgilidən xəbər gətirmək üçün badi-səbaya müraciət etmişlər.

*Söylə bülbüllərə, pərvanələrə, badi-səba
Ki, gedin, tanrı üçün Qövsüyi-bimarı görün.* [14, s.147]

Ey badi-səba bülbüllərə (gülə aşiq bülbüllər) və pərvanələrə (eşq atəşi ilə yanan pərvanələr) de ki, Tanrı üçün eşq dərindən xəstə düşmüş Qövsünü görsünlər.

Saib Təbrizi də məşuqdan xəbər gətirmək ənənəsini davam etdirərək yazır:

*Aşıqın lələyə bənzər ürəyi qanla dolub,
Kaş verə badi-səba müjdə sevəndən-sevənə.* [13, s.47]

Aşıqın ürəyi lalə gülünün qəlbi kimi qanla dolub, kaş ki, səba yeli aşıqə məşuqdan xəbər gətirə.

Vaqif yaradıcılığında da badi-səba ənənəsini müşahidə edirik:

*Badi-səba, bir xəbər ver könlümə,
Ol güli-xəndanım neçün gəlmədi?
Xəyalım şəhrini qoydu viranə,
Sərvərim, sultanım neçün gəlmədi? [16, s. 39]*

Ey səba yeli, mənə o gülə bənzər gözəlin niyə gəlmədiyini könlümə bildir, Xəyal dünyamı viran qoyaraq, sultanım nə üçün gəlmədi?!

*Ey badi-səba, məndən ol yarə salam eylə,
Dərdü ələmim bildir dildarə, salam eylə. [17, s.62]*

Vidadi səba yelinə yarına salamını və qəlbindəki ağrı-acını çatdırması üçün xitab edir.

*Badi-səba, söylə mənim yarımə,
Gözəllər çıxıbdı seyranə, gəlsin!
Təğafül etməsin işrət çağıdır,
İçilir hər yerdə peymanə gəlsin! [18, s.165]*

Qasım bəy Zakir səba yeli ilə, sevdini görüşə çağıraraq, onun tərəddüddə qalmamasını gəlib mey içməsi üçün çağırırdı.

Seyid Əzim Şirvani isə, badi-səba ifadəsini cinas olaraq istifadə etmişdir:

*Güzərin düşsə dəri-dilbərə, ey badi-səba,
Yetir ərzim o güli-əhmərə, ey badi-səba!*

Ey səhər yeli! Əgər yolun sevgilimin yanından keçsə, mənim dərdimi, sözümü ona çatdır.

*Güli-cəfər kimi rəngim saralıb firqətdən,
De bu halı o güli-cəfərə, ey badi səba!*

Ayrılıqdan üzüm saralıb, solmuşam, sarı çiçək kimi olmuşam.

*Təlxkam olduğumu zəhri-qəmi-hicrindən,
Ərzi-hal et o ləbi-şəkkərə, ey badi-səba!*

Ayrılıq dərdinin zəhərindən həyatım acılaşıb, artıq yaşamaq mənim üçün acıdır. Ey səhər yeli, bu halımı o şirin dodaqlıya çatdır.

*Tadən saldı kətan tək bu dili-bitabı,
Neyləmişdim o məhi-ənvərə, ey badi səba?!*

Bu səbirsiz ürəyimi kətan kimi ağardıb, solğunlaşdırıb, mən o parlaq aya nə etmişdim ki, mənə belə zülm edir?

*Peykərim peykəri-Cövza kimi, gör, oldu dü nim,
Ver xəbər ol büti-məhpeykərə, ey badi-səba!*

Mənim bədənəm, varlığım Əkizlər kimi iki yerə bölünüb, ey səhər yeli, bu halımı o ay üzlü gözələ çatdır.

*Bu qara gün ki , mənim başıma hicrində gəlip,
Həc nəsb eyləməsin kafərə, ey badi-səba!*

Sənin ayrılığında başıma elə bir bədbəxtlik gəlib ki, Allah bu dərdi heç kafərə də qismət etməsin.

*Lalə tək daği-dili-sineyi-suzanımı gör,
Ver xəbər sünbülü susənbərə, ey badi-səba!*

Ürəyimin lalə kimi yaralı, sinəmin yandığı halı gör. Ey səhər yeli, bu halımı o gözəl sevgiliyə çatdır.

*Bu Məhəmməd elədi Seyyidi-biyarı həlak,
Ərz qıl rövzeyi-peyğəmbər, ey badi-səba! [12, s.37]*

Bu Məhəmməd (yəni şair özü) vətənsiz, kimsəsiz halda məhv olub. Ey səhər yeli, mənim dərdimi Peyğəmbərin hüsuruna çatdır.

Əsrlərlə klassik ədiblərin yaradıcılığında özünəməxsus yer tutan Səba yeli XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatına da öz təsirini göstərmişdir. Klassik ədəbi irsimizin müasir ədəbiyyatımıza danılmaz təsiri kimi XX əsrin 20-50-ci illərində yaranan ədəbi nümunələrdə öz yerini tutmuşdur.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı dedikdə, Növbərinin qəzəllər divanından yan keçmək olmaz. Növbəri də sələfləri kimi, klassik irsimizdən bəhrələnmiş qəzəllərini sevginin atəşi və məşuqənin vüsali ilə dəyərləndirmişdir:

*Ətrini badi-səba gülşənə, gülzarə səpər,
Kim deməz zülfün açan vəqtdə əttar sana.
Bircə imdad dilə badi-səbadan görünür,
Şəbi-hicran qəmini eyliyəz izhar sana. [9, s.18]*

Şair saçlarını açan zaman məşuqəni əttara ətir tacirinə bənzədir. Səba yeli məşuqənin saçlarının ətrini gülşənə, çiçəklərə yayır. Bəlkə gülşəndəki çiçəklər ətrini məşuqənin ətir qoxulu tellərindən almışdır. Məhz bu səbəbdəndir ki, gülşən məşuqənin ətirli telləri, onun saçları isə gülşən qoxar. Ayrılıq gecəsi kədərlidir, qaranlıqdır. Lakin bu uzun ayrılıq gecələrini aydınladan tək bir xəyali dost, həmdəm vardır. Sevgilinin qaranlıq saçları qədər uzun, vüsali qədər yaxın olan tək dost, sirdaş – səba yelidir.

Növbərinin badi-səba motivinə yanaşması daha çox klassik irsimizlə yaxınlıq təşkil etsə də, yanaşma tərzini novator şairlər arasında səba yelinə fərqli maraq oyadır.

Badi-səba mövzusu klassik ənənələrə sadıqlığı ilə seçilən Əliağa Vahid yaradıcılığından da yan keçməyib. Ə.Vahidin şux ləhzi ilə səba yeli bir az çılgın, bir az oynaq tərzdə anılmışdır:

*Gər badi-səba zülfünə yol tapsa o şuxun
Min tənə çəmənlərdə gedib sünbülə eylər. [15, s.260]*

Gözəlin zülflərinə yol tapmaq səba yeli üçün nə qədər çətindir, aşiqin məşuqənin qəlbinə gedən yolu tapması da o qədər imkansızdır. Əgər aşiqin xəyalları gerçəkləşərdisə Səba yeli məşuqənin zülflərinə yol tapar, onun ətrindən, çəməndə sünbüllərə tənə edərdi.

Yaxud:

*Dedim: - aşıfta edən kimdi o zülfi-siyahın,
Dedi: - səndən deyil ol badi-səbadan görünür. [15, s.300]*

Şair burada aşiqin əlindən deyil, Səba yelindən zülflərin dağınıqlığına işarə etməklə aşıqların dilsiz qasidəyə yeni məzmun yükləmişdir. Bu dəfə səba yeli məşuqənin saçını oynadır. Aşıqin görən gözü və sevən qəlbi Səba yeli vasitəsilə məşuqənin zülflərinə toxunur.

Qərībā səslənsə də badi-səba motivinə ədəbiyyatımızda M.Müşfiq yeni istiqamətdən nəzər salmış, yeni texnologiyanın inkişafından, dövrünün üstünlüklərindən bəhs edərək artıq sevən qəlblərin atəşini söndürməkçün nə çapara, nə də Səba yelinə ehtiyacın olmadığını, artıq bu vəzifəni

telefonun yerinə yetirdiyini göstərmişdir. Texnologiyanın inkişafı mücərrəd xəbərləşmə vasitələrini aradan qaldırmış və XX əsr şeirində ilahi eşq anlayışı dünyəvi sevgi ilə əvəz olunmuşdur.

*Sən məndən uzaqsan, mən səndən uzaq,
Uzaqdır sevimli gözlərin mənə.
Yaxındır telefon sayəsində bax,
Ürəkdən saçılan sözlərin mənə.
Neçin ruhlanmasın bu yeni şair,
Çapar gözləməyir canan elindən,
Çılğın arzuları eşqinə dair
Mərhəmət ummayır səbə yelindən.* [6, s.45]

Məmməd Arazın Məhəmməd Füzulinin “Nə yanar kimsə mənə atəşi-dildən özgə; Nə açar kimsə qapım badi-səbadan qeyri” qəzəlinə ithaf olunmuş “Səbə yeli” şeiri şairin badi-səbə motivinə xüsusi münasibətinin təzahürüdür:

*Sən də, səbə yeli, bu gündən səs al,
Dil açma o günün kədəri kimi.
Neçə ürəklərdə özünə yurd sal,
O böyük şairin əsəri kimi.
Söylə, səbə yeli, hər əsəndə sən
Ona dərd gətirdin, ilham gətirdin?
Neçə yol buluddan, göydən, günəşdən
O söz günəşinə salam gətirdin?* [4, s.464-466]

Füzulinin kədərli misralarına həsr olunmuş səbə yeli şeirində M.Araz misilsiz şairin buluddan, günəşdən, göylərdən, əsrlərdən keçib gəlmiş Səbə yeli vasitəsilə XX əsrə dahi şairin ürək dərdini deyil, onun nəfəsini gətirir. Azərbaycanın hər qarışında onun izi olduğunu deyir. Beləliklə, şairə heyranlığını bildirən M.Araz Səbə yelinə müraciət edir. Bir zamanlar aşiqə xəbər çatdıran küləyin dövrünün kədərindən uzaqlaşaraq yeni dövrdə Füzulinin əvəzsiz misralarını könüldən-könülə daşımağa çağırır. Bu gün əsən Səbə yelləri Füzuli dövründən bu günümüze körpü yaradır. Bir zamanlar aşiqələr arasında xəbər çatdıran səbə yelləri bu gün hər bir Azərbaycan övladının qəlbində yurd salır, yalnız zamanın, əsrlərin, qərinələrin sonsuz dərinliyindən əsən səbə yelləri bu gün hər bir fərdin qəlbinə, ruhuna Füzuli şeiriyyəti ilə yol tapa bilir.

*Qəlbimdə bir nəğmə dil açdı yenə,
Ay ellər bir sevda nəğməsidir o,
Açın qapıları səbə yelinə,
Açın Füzulinin nəfəsidir o.* [4, s.466]

Füzuli şeiriyyətinə misilsiz sevgi və hörmətini bildirən M.Araz Səbə yeli şeirində Füzulini sevgi şairi, qəzəllərini isə sevda nəğməsi adlandırır. Eynilə bir zamanlar şairin tənha, qəmli qapısını açan Səbə yelinə hər kəsin qapıları açmasını əmr edir. Çünki o zamanın dəmi-İsasıdır, ruhul-Qüdsdür. Azərbaycanımızın oyanış nəğməsidir, diriliş nəfəsidir. Qəlblərə üfürülən Füzuli şeiriyyətidir.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında Səbə yeli motivi M.Araz kimi bir çox klassik ənənə vurğunu olan şair və yazıçılarımızın əsərlərində öz əksini tapmışdır. M.P.Vaqif, M.Müşfiq, Əliəğa Vahid kimi şair və yazıçılarımızın əsərlərində badi-səbə mövzusunə toxunulmuş və o, gah səhər yeli, gah məşuqənin tellərinin ətri, gah zamanın səsi kimi qələmə verilmişdir.

Nəticə / Conclusion

Deməli, Araşdırma göstərir ki, badi-səba motivi Azərbaycan ədəbiyyatında təkcə aşiq-məşuq arasında xəbərçi rolunu daşımamış, eyni zamanda ilahi eşq, mənəvi saflaşma və ruhani bağlılıq simvoluna çevrilmişdir. Klassik dövrdə bu anlayış əsasən həsrət və ümidin ifadəsi kimi işlədilmiş, sonrakı mərhələlərdə isə yeni poetik məzmun qazanmışdır. XX əsr ədəbiyyatında səba yeli motivi işlənmə formasını müəyyən dərəcədə dəyişmiş olsa da, əsas mövzu və məzmunundan çox da uzaqlaşmamışdır.

Ədəbiyyat / References

1. Füzuli M. Əsərləri, c.1. – Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 399 s.
2. Göyüşov N. Təsəvvüf anlayışları və dərvişlik rəmzləri. – Bakı: “Tural-Ə” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2001, 240 s.
3. Xətayi Ş.İ. Əsərləri. – Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 384 s.
4. XX əsr Azərbaycan poeziyası antologiyası, IV kitab. – Bakı: Elm, 2013, 512 s.
5. Qurani-Kərim. Qurani-Kərim və Azərbaycan dilində mənaca tərcüməsi. – Mədinə: Kral Fəhd adına kompleks, 2012.
6. Müşfiq M. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: Şərq-Qərb, 2004, 351 s.
7. Nəsimi İ. Seçilmiş əsərləri, c.1. – Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, 334 s.
8. Nəsimi İ. Seçilmiş əsərləri, c.2. – Bakı: Lider nəşriyyat, 2004, 373 s.
9. Növbəri. Divan. – Bakı: Elm, 2016, 847 s.
10. Sağlam B. İlim və edebi yönleriyle Kuran kıssaları. – İstanbul: Təbliğ yayınları, 1985.
11. SÜLÜK - TDV İslâm Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr) (son giriş 27.09.2023)
12. Şirvani S.Ə. Seçilmiş əsərləri, c.1. – Bakı: Avrasiya Press, 2005, 383 s.
13. Təbrizi Q. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: Lider nəşriyyat, 2005, 325 s.
14. Təbrizi S. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: Öndər nəşriyyatı, 2004, 255 s.
15. Vahid Ə. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: Lider nəşriyyat, 2005, 472 s.
16. Vəqif M.P. Əsərləri. – Bakı: Şərq-Qərb, 2004, 264 s.
17. Vədadi M.V. Əsərləri. – Bakı: Öndər nəşriyyatı, 2004, 126 s.
18. Zakir Q. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: Avrasiya, 2005, 398 s.
19. المرسل | المعنى الصبا والتبؤر (almrsal.com) (son giriş 27.09.2023)